

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio III. De injusta læsione externa famæ proximi per detractionem,
calumniam &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

lia interdicere, ne cum certo juvene conversetur, quia fieri potest, ut ab eo seducatur: arma expedire in sylva, occurrente homine, præsertim aspectu horrido, quia fieri potest, ut latro, & te in vasurus sit. Et his similia sexcenta. In quibus casibus, nec judicas, nec suspicaris, nec dubitas positive, defactò esse tales, sed solum supponis posse esse tales, quod utique verum est, & nulli injuriosum; ac ex ea suppositione prudenter tibi tuisque caves; nec ullam illis infers injuriam, quia reverà possunt esse tales. Unde est cujusdam Principis sapiens dictum: *In ordine prudentia ad cavendum malum, tantùm peiora supponenda sunt; secùs in ordine justitia & Charitatis ad exequendum.* Hæc valde notanda sunt pro praxi frequentissima maximè pro scrupulosis.

SECTIO III.

De injusta lesione externa fama proximi per detractioem, calumniam &c.

SUMMARIUM.

37. & 39. Detractio, seu alienæ fama injusta ablatio, vel diminutio est ex genere suo peccatum mortale.
 39. Detractio alia formalis, alia materialis.
 40. Alia directa, 41. Alia indirecta.
 42. Contumelia. 43. Diffamatio, & 44. Susurratio quid?
 45. An, quando, & qualiter peccet revelans secretum sibi commissum? &
 46. Quæ sunt justæ causæ revelandi illud?
 47. & 48. Detractio pura, & calumnia quid?
 49. Falsum testimonium octavo Præcepto prohibitum quid?
 50. & 51. Quando, & qualiter quis obligetur dare testimonium proximo?
 52. Quæ causæ excusent à dando testimonio?

55. Ut detractio sit mortalis, debet esse I. voluntaria per
 56. II. In Materia gravi.
 57. Quae censeatur materia gravis? &
 58. Quae levis?
 59. Regula generalis, quando graviter, & quando
 peccetur in detractioe.
 60. Dicere aliquem superbum, avarum, pigrum &c. quae
 peccatum grave, quando lebe?
 61. An, & quando peccetur, referendo crimen, non
 ra personam?
 62. Item; quando, & qualiter quis peccet referendo
 ab aliis auditum?
 63. Quale peccatum referre crimen uni tantum, vel
 illud ulterius non divulgaturo.
 64. Etiam defuncto detrabere in re gravi mortale est
 justitiam.
 65. Ut detractio sit mortalis III. requiritur, ut res
 occulta.
 66. Notorium duplex, Juris, & facti.
 67. Quando res censeatur jam notoria, vel adhuc
 69. Crimen notorium notoritate juris, seu per sententiam
 judicis publicatum licet ubique divulgatur.
 70. Sicut & crimen notorium notoritate facti tantum
 aliqua communitate, vel vicinia, citra mortalem
 ejusdem communitatis, vel vicinia adhuc
 manifestari potest.
 71. An, quando, & qualiter crimen notorium in uno
 loco liceat referre, vel transcribere ad alia
 72. Postquam infamatus crimen suum emendavit, & suam
 recuperavit, non licet illum denuo de illo infamari
 73. Ut detractio sit mortalis IV. requiritur, ut fiat per
 justa causa. Cause autem justae rebelandi sunt
 bonum ipsius referentis, 2. Bonum audientium
 Bonum ipsius delinquentis, & 4. Bonum com-
 unitatis, vel Reipublicae.
 74. Usque ad n. 82. Quando, & quibus casibus liceat
 has causas alterius crimen, vel defectum
 aliis rebelare?

ASSE

ASSERTIO III.

Detractio est aliena fama ablatio, vel diminu-
tio injusta, seu animo nocendi facta, ex gene-
re suo peccatum mortale: levius quidem homicidio
& adulterio: sed cæteris paribus gravius furto: va-
riè dividitur. 1. Ex parte voluntarii in materialē, &
formalem. 2. Ex parte modi detrahendi, in dire-
ctam & indirectam. 3. Ex circumstantiis in con-
tumeliam, diffamationem & susurrationem. 4.
Principaliter ex parte materiæ, in detractioem
puram, & calumniam. Est tota communis. De-
finitio patet ex terminis infra explicandis.

Ratio peccati generatim per se clara est: quia
omnis actio privans alterum injustè bono sibi de-
bito, adeoque injustum proximo damnum infe-
rens, est peccatum contra justitiam commutati-
vam ex genere suo mortale; eoque gravius, vel
levius, quo majori vel minori bono injustè privat:
atque detractio injusta privat proximum magno
bono sibi debito, scilicet famâ & bona sui æstima-
tione habita: quod licet sit minus bonum, quàm
vita, & pudicitia, ac fides matrimonialis &c. est
tamen multò majus bonum, quàm bona externa
fortunæ; juxta Illud Proverb. 22. *Melius est bonum
nomen, quàm divitiæ multa.* & Eccl. 41. *Curam
habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit
tibi, quàm mille thesauri pretiosi magni.* Adde,
quòd detractio homini etiam in aliis bonis corpo-
ris, animæ, & fortunæ sæpe gravia damna inferat,
ut experientiâ nimis notum: ergo detractio est
pec-

peccatum mortale ex genere suo, & gravius fit
& in suo etiam genere gravius, vel leuius, quo
gis, vel minus lædit famam proximi, ex parte
teriæ, voluntarii, circumstantiarum &c. U
variaz illæ sunt detractionis diuisiones, quarum
mini nunc explicandi sunt distinctè per §. 1.
quentes.

§. I.

Detractio formalis, & materialis.

39 **D**etractio *formalis* est, quæ fit cum direc
tentione alteri nocendi, seu alienam famam
denigrandi. *Materialis* autem detractio est
fit quidem absque directa intentione & voluntate
alteri nocendi, vel ejus famam denigrandi,
tamen cum præuiso, vel prævideri debito per
nocumenti, seu infamiaz alterius; adeoque
sine indirecto voluntario, & intentione nocendi.
Utraque peccatum mortale est ex genere suo,
injustum damnum proximo illatum, ad quod
ficat etiam voluntarium indirectum, & inter
tativum, ut suo loco, & hætenus sapissimè per
Longè tamen gravius peccatum est detractio
malis, utpotè voluntarium injustum perfectius
continens, veramque malitiam, quam detractio
materialis tantum, quæ voluntarium longè im
fectius habet, & frequentissimè ob actus im
fectionem, indeliberationem, vel inadvertentiam
à culpa mortali excusatur: ut infra videbitur.
& ex *D. Thoma cit.* rectè notat Layman. *lib.*
tract. 3. p. 2. cap. 3. num. 4. addens oportet

ideo quæri ex pœnitente detractiōes confitente, utrum odium vel desiderium nocendi gesserit adversus personam, cui detraxit: seu utrum sua locutione intenderit ei nocere, an saltem præviderit posse sequi nocumentum, an defacto secutum fuerit? &c. ut nimirum possit confessarius judicare de gravitate peccati, & obligatione restituendi.

§. II.

Detractio directa, & indirecta.

Detractio *directa* dicitur, quâ directè & posi-
tively læditur fama proximi: fitque 4. modis.

1. imponendo alicui crimen falsum. 2. verum vel falsum crimen vel defectum exaggerando, & augendo. 3. crimen vel defectum occultum verum manifestando. 4. opus rectè factum sinistrè interpretando, seu temerè exterius judicando; quo modo etiam læditur fama proximi apud audientes, quibus notitia nova ingeritur circa intentionem proximi non rectam, quam antea non habebant. Quos modos indicat versus. *Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.*

Detractio indirecta, qua solùm indirectè & quasi
negativè læditur fama proximi, fit etiam 4. modis

1. Negando alterius bonum, vel dotes. 2. bonum vel dotes alterius extenuando, vel elevando cum damno proximi. 3. bonum vel dotes alterius malitiosè reticendo vel silendo, quando quis manifestare deberet ex justitia, tunc nimirum, quando alicujus silentium haberetur pro tacita confessione, vel approbatione, aut assertione defectus alterius:

& maximè, si signo externo ostendat; ut si aliis
 minem laudantibus, vel commendantibus tu
 tem, vel os contrahas, aut dicas, ego taceo &c.
 pacto sufficienter manifestas oppositam tuam
 estimationem malam de homine. Item cum aliis
 mini detrahentibus, vel vituperantibus, tu sine
 splicitate signo taceas, tacens consentire, & in
 miam alterius approbare censeris. 4. Ita imp
 laudando, ut laus tua potius cedat in dimi
 nem famæ alterius, ejusve vituperium, juxta
 Gellii lib. 19. *Turpius est exigue atque fragide
 dari, quam insectanter & graviter vituperari.*
 Quos modos indicat versus. *Qui negat, aut
 nunt, tacuit, laudatque remisit.* Utrobique
 peccatum mortale ex genere suo ob injuste
 vel diminutam famam proximi: gravius tamen
 se loquendo est detractio directa, quâ sicut directè
 ita gravius læditur fama proximi; quàm detrac
 indirectè facta, qua ordinariè minus læditur
 alterius, quamvis per accidens fieri possit, ut
 ob malitiam detrahentis non audentis directè
 famam alterius arrodere, vel ob graviolem mali
 am, vel ob majus damnum inde secutum homi
 læso apud alios, multò gravius peccet indirectè
 quàm directè detrahens: utpote qui solum ne
 ret aliquem esse castum, utique gravius peccat
 infamat, quàm qui directè assereret hominem
 ebriosam, lusu deditum &c.

Contumelia, diffamatio, susurratio.

Contumelia est detractio facta coram aliis in⁴² præsencia illius, cui detrahitur; cum scilicet alicui præsenti & audienti crimen falsum vel verum occultum palàm quasi in faciem objicitur. Est peccatum mortale gravissimum, & duplò gravius detractioe simplici facta in absentia personæ diffamata: quia præter læsionem famæ, etiam continet læsionem honoris, & confusionem faciei, & persona præsens longè magis est invita ad sui diffamationem, quàm absens & non audiens. Sed de contumelia infra latius Sect. 4.

Diffamatio est detractio famæ alterius publica,⁴³ seu coram multis facta; & cum directa vel indirecta intentione alterius infamiam in publicum pro- palandi. Est peccatum mortale longè gravius, quàm detractio famæ alienæ privata coram uno & altero, vel inter privatos tantùm parietes facta: quia eò gravius extensivè est peccatum detractio- nis, quo fit coram pluribus audientibus; quia eò plures partiales famas, seu bonas existimationes al- terius apud alios injustè aufert, vel minuit; imò virtualiter & æquivalenter sunt quasi totidem de- tractioes & læsiones famæ partiales, quot sunt personæ audientes, ideoque pluralitas, & quoad fieri potest numerus audientium tanquam circum- stantia augens malitiam substantialem actûs, se- cundùm comunem & nostram sententiam explicari debet in confessione detractiois.

44 *Susurratio est detractio, vel quævis oblatio
prava de proximo, ad occultè & injustè solvenda
vel lædendam amicitiam, discordiamq; semina-
dam: ex D. Thoma quæst. 74. art. 1. Est unum
peccatum mortale ex genere suo, juxta illud Eccl.
28. Susurro & bilinguis maledictus: multos
turbavit pacem habentes. Et ad Rom. 1. Inven-
nes, & detractores dicuntur. DEO odibiles. Est
cæteris paribus longè gravius peccatum, quam
tractio simplex: nam præter injustam læsionem
famæ alterius contra justitiam, etiam intendit
solvere, vel lædere habitam amicitiam, pacem
concordiam cum aliis, privando illum injustè
igno bono: quia Eccl. Amico fideli nulla est
paratio: ideoque specialiter etiam repugnat
ritati proximi; estque multorum malorum
vissimorum causa, ut experientia nimis notat.
Huc referenda breviter & explicanda.*

Revelatio secreti commissi.

45 *Qui I. Secretum expressa vel tacita con-
viter contra fidelitatem, & justitiam ex genere
mortaliter (pro ratione materia, aut damni
non minùs, quam qui depositi fidem violat. Com-
munis cum Navar. cap. 18. n. 26. Molina
4. disp. 5. & 6. Layman. lib. 3. tract. 3. cap.
num. 1. Et indicatur Proverb. 11. Qui amicum
fraudulenter, revelat amici consilium.
est: quia obligatio justitiæ ex genere suo est
mortali: sed qui secretum expressa vel tacita*

ventione teticendum in se suscepit, tenetur ex iustitia servare fidem: ergo revelans peccat contra Iustitiam, ideoque & ex genere suo mortaliter: intellige nimirum, nisi imperfectio actus, levitas materiæ, aut modicum, vel nullum inde secutum detrimentum excuset. 2. Quoad expressam conventionem res clara est. Tacita autem conventionē secreti servandi obligantur imprimis Consiliarii Principum, & Officiales belli, quibus Reipublicæ vel exercitus secreta consilia committuntur: deinde Juris Periti, Advocati, Medici, Chirurgi, Obstetrices &c. quibus consilii vel remedii capiendi causâ secreta revelantur, & probabiliter etiam amici & propinqui, quibus amicitia vel propinquitatis jure consilii, auxilii, vel solatii capiendi causâ secreta aliqua committuntur, hi nimirum omnes eo ipso, quod talia secreta suscipiunt, seclusa alia expressa conventionē tacendi, tacite censentur se obligare ad secretum.

Iustæ autem causæ secreti revelandi sunt. I. Si secretum cedat in Reipublicæ detrimentum, vel certæ personæ injuriam: ut si Titium ab occulto tibi revelato proposito civitatem prodendi, vel hunc hominem occidendi &c. aliter revocare non possis, potes, & debes etiam manifestare, quantum opus est ad avertendum malum, iis quorum interest. Communis cum S. Thoma 2. 2. *quest.* 70. art. 1. *Molina. Laym. cit. num.* 2. Ratio patet: quia ex lege & ordine Charitatis quilibet obligatur liberare innocentem ab injuria nocentis, etsi cum aliquo nocentis damno fieri debeat. II. Quando secre-

secretum cessurum esset in grave nocendum
 ipsius, qui tibi comisit; ut si quis occulto im-
 dimento dirimente tibi revelato à matrimonio
 vocari non possit, nisi canonicè denuntietur.
 erit denuntiatio secreti, ob Sacramenti reveren-
 tiam, & ad peccatum vitandum. *Communi-
 DD. cum Navar. cap. 18. num. 55. Sanchez. lib.
 de matrim. disp. 13. Molina, Laym. cit. 111. Quo-
 do ipsemet, cui secretum commissum est, gra-
 ve damnum incurrere debet, nisi secretum re-
 let: ut si Titius revelasset tibi homicidium
 commissum, & postea tu de eodem homicidio
 spectus factus, ipsemet jam de vita periclitari
 nisi reveles, licitè revelabis. Ex comuni *Molina
 cit. disp. 37 Lessius lib. 2. cap. 11. dub. 1.
 Laym. cit. num. 2. Ratio est: quia sicut in
 rum debitorum, ita & secreti naturalis obligatio
 cessat, quando sine maximo detrimento prop-
 vitæ, & famæ servari non potest, nemo enim
 promittendo secretum, censendus est id etiam
 talem casum extendere voluisse; sed potius
 sumitur quisque ex ordine Charitatis propriam
 columitatem alienæ anteponeere velle. IV. At
 si aliquis expressè promississet se servaturum esse
 cretum, etiam cum discrimine propriæ vitæ, tunc
 lem adhuc obligari censet Molina modo cit. ubi
 talis promissio objectum honestum habcat.
 probabilius cum aliis negat Laym. cit. num. 2.
 Quia secretum comittens, obstante ordine Cha-
 ritatis non potest alterum obligare cum tam gra-
 onere; sed ipse potius minus incommodum se-
 retum**

tere debet, ne alter in periculum mortis veniat. Quod si tamen aliquis notitiam secreti per vim, vel fraudem assecutus fuisset, v. g. furtivè aperiendo alterius litteras, & maximè legendo alterius confessionem scriptam, neque mortis vel tormentorum metu revelare poterit; præsertim quando alter ex revelatione æquale vitæ discrimen subire deberet. Ita Navar. c. 28. n. 54. Molina cit. Conclus. 10. Laym. cit. n. 5. alii apud ipsos. Ratio est: quia quicumque injuriam intulit, tenetur eam tollere, seu non continuare: ergo qui alterius secretum injuriosè acquisivit, tenetur illud semper suppressere, aliàs quocumque casu revelet, injuriam renovabit, & continuabit. Neque obstat utriusque æquale discrimen: nam in pari causa semper melior est conditio innocentis seu injustè læsi, quàm nocentis & lædentis injustè. Scio hæc mirabiles contingentias sed omitto.

§. IV.

Detractio pura, & calumnia.

Detractio pura seu revelans tantùm dicitur: 47
 qua alterius verum, sed occultum crimen
 proditur animo nocendi, seu denigrandi famam.
 De hujus injustitia, conditionibus, & excusatione,
 necessariò seorsim dicã speciali assertionem sequenti.

Calumnia, seu detractio calumnians est, qua 48
 crimen falsum alteri affingitur, seu imponitur.
 Peccatum mortale gravissimum, & plus duplò gra-
 vius detractioe pura seu revelante tantùm, teste
 Navar. c. 18. n. 36. Quia qui mendacio perni-
 cioso

ciolo falsum crimen imponendo alicui famam
trahit, tam dominio, quàm possessione famam
spoliat, innocens enim & verum dominium
justam possessionem suæ famæ habet; qui autem
crimen verum occultum prodit, privat hominem
non dominio, sed tantum possessione famæ: cum
minoso enim respectu talis criminis commissi, per
se & secundum veritatem fama debita non est,
solum per accidens propter publicam ignorantiam
nem illius criminis: sicut enim tua probabilis
rantia, & bona fides efficit, ut alienum equum
v. g. justè possideas, injuriamque tibi inferat, qui
eripit, antequàm liquidò constet, tuum non esse
ita publica ignorantia tui criminis efficit, ut
apud alios possideas famam, seu bonam tui existima-
tionem, injuriamque tibi inferat, qui eripit
tequam liquidò constet, tuam non esse; quia publica
ca ignorantia tui criminis facit, ut justè apud alios
acquisita fama, seu bona tui existimatio perire
ret, injuriamque tibi inferat, qui eam destruat
antequam publicè innotescat, tibi re ipsa debita
non esse. Hoc tamen notando discrimine: quod
tibi alienum equum possidenti bona fide injuriam
non inferam, si de hoc verum dominum certum
rem faciam; quia is damnum & injuriam saltem
materiale patitur, qua eum justè liberare possunt
at verò tibi occultè criminoso apud alios famam
seu bonam existimationem possidenti, injuriam
adhuc infero, si eis veritatem indicem, & ab illo
rore liberem, quia illi nullum inde damnum, &
injuriam patiuntur, quòd de occultè criminoso
bonum

bonam opinionem gerant ; neque enim ille aliquid possidet ad istos spectans ; consequenter injuriosè privatur possessione famæ suæ. Deinde crimen falsum alicui imponere semper illicitum est : nam est mendacium perniciosum intrinsecè malum , & repugnans præcepto negativo : *nondices falsum testimonium* : at verò crimen verum occultum alterius manifestare , non est semper illicitum , sed ob certas & varias causas licitum esse potest , ut mox patebit assertione sequenti. Denique multum augetur malitia calumniæ , quando fit publicè in judicio : utpote de falso crimine accusando , vel testimonium perhibendo scienter. Huc ergò propriè spectat , & breviter explicandum est , octavo præcepto specialiter prohibitum.

Falsum testimonium.

I. Utpotè in judicio , vel aliàs , aut falsum affirmando , aut verum negando , aut amphibologia aliqua eludendo contra apertam mentem Judicis interrogantis , semper est illicitum , & peccatum mortale ex genere suo , cum obligatione revocationis & restitutionis omnis damni inde secuti innocenti , ut Sect. 5. patebit. *Ratio clara est* : quia nimirum est mendacium perniciosum contra justitiam comutativam injustissimè lædens proximum in bonis famæ per se , & consequenter etiam plerumque fortunæ , aut ipsius vitæ : ergo mortale ex genere suo cum onere revocationis , & restitutionis. Adde cum Nayarr. c. 25. n. 40. & Layman. l. 3. tr. 6. c. 4. n. 8. Etiam si testis per

per errorem, oblivionem, aliãve causam excu-
 tem falsum deposuerit, cognito errore adhuc
 netur suum dictum revocare ante latam sententiam
 imò & postea, si sperat ei prodesse posse; saltem
 ad hoc, ut non habeatur testis integer, vel
 exceptione major: ut habetur c. 6. *praeceptum*
de testibus.

50 II. At verò nolle testimonium dicere, subter-
 gere, dissimulare, tunc solum peccatum est, quan-
 do quis ex Charitate obligatur testari: & licet
 nulla oritur in omittendo obligatio restituendi
 juxta dicta in materia de *restitu. ex causa negati-*
 Ratio est: quia testis positivè testimonium dicens
 non obligatur ex justitia commutativa respectu
 hominis judicandi; hic enim nullum habet jus in
 alterum, ut pro se testari, ejusque confidendum
 procurare teneatur: ideoque non testando non
 fert ei damnum, quod suum est auferendo, sed
 solum obligatur ex charitate respectu ipsius, &
 justitia legali respectu judicis justè præcipientis.
 testetur: ex quarum virtutum violatione non
 tur obligatio restituendi, juxta dicta suo loco.
 gò licet talis gravissimè peccet contra Charitatem
 non testando, vel obedientiam seu Justitiam legi-
 lem, nullam tamen inde contrahit obligationem
 restitutionis.

51 III. Obligatur autem omnis homo idoneus
 mortali testimonium dicere, ex Charitate quidem
 & sponte sua, quando proximus in gravi necessitate
 te de vita, fama, vel bonis fortunæ periclitatur
 malum testando impediri potest; omnium

in materia de Charitate. Ex iustitia verò
 legali seu obedientia tenetur solùm testis à compe-
 tente Judice legitimè citatus & interrogatus; juxta
 communem DD. cum D. Thoma 2. 2. q. 70. a. 1.
 n. 2. Scoto in 4. d. 15. q. 3. Ratio est; quia
 iusto legitimi superioris præcepto in re gravi pa-
 rendum est sub mortali: atqui iustum est præ-
 ceptum legitimi Judicis juridicè interrogantis: &
 testimonium exigentis; nimirum in casu, quo ho-
 minis infamia, justa accusatio, vel denuntiatio cri-
 minis, cum semiplena probatione, vel aliis indiciis
 sufficientibus ad testes examinandos præcesserunt,
 Secus esset, quando Judex non legitimè interroga-
 ret, aut homo aliunde à testimonio ferendo excu-
 satus esset, ut in sequentibus casibus.

IV. Causæ excusantes à testimonio ferendo
 sunt hæ sequentes 1. Si quis crimen, vel id, de quo
 testandum est, novit ex sola confessione sacramen-
 tali, ejusque sigillo in tota sua latitudine. 2. Si cri-
 men occultum est, ita ut nulla publica de eo indi-
 cia adsint; quamvis fortè duobus vel tribus priva-
 tim cognitum esset: talis etiam interrogatus non
 tenetur testificari, nisi crimen esset perniciosum
 Reipublicæ: de quo vide latè Petrum Navar.
 lib. 2. c. 4. n. 219. 3. Si criminis notitiam accepit
 sub secreto naturali ad honestum finem: utpote
 Advocatus, Medicus, Chirurgus, vir Doctus,
 vel valde amicus &c. ad consilium, auxilium, vel
 remedium adhibendum misero criminoso, non
 tenetur postea testificari de eo. Navar. uterque.
 Molina Lessius, Laym. cit. n. 8. Excipe, nisi
 Ju-

Judex sciens, talem hanc notitiam ex secreto accepisse, & nihilominus crimen Reipublicæ perniciosum interroget: aut si secretum commissum non esset ad talem honestum finem; sed merè sponte. Vide cit. 4. Si quis notitiam delicti, alteri iure creti per injuriam accepit: v. g. litteras aperientes vel hominem per vim cogendo. (Adde etiam ebrietatem inducendo) ad sibi revelandum: tamen enim nec Judici interroganti quidem prodere potest; cum injuria semel illata non sit extirpanda. Ut cum aliis docent Molina & Laym. modò cit. 5. Si scias factum hominis, de quo interrogaris, à crimine & poena alienum esse, ut si quis ex ignorantia hominem pro fera occidit rem alienam abstulit, sed in gravissima necessitate, vel ad justam compensationem &c. Non teneris de eo testari; imò factum simpliciter negare potes; sicut & ipse reus, etiam addito juramento quia Judicis interrogatio procedit ex præsumptione culpæ commissæ, seu de facto criminoso, quod factum rectè negas, etiam juratus Navar. c. 14. §. 115. Lessius, Laym. cit. n. 9. 6. Si ex testimonio tibi, vel tuis notabile damnum imminere non teneris testari, nisi crimen Reipublicæ perniciosum sit; ut proditioes &c. & alia ratione impediri non possit. Navar. Lessius. Laym. cit. Parentes contra liberos, liberi contra parentes nec cogi, nec admitti possunt in testimonium. §. C. de test. Exceptis criminibus atrocissimis v. g. hæresis, læsæ majestatis, proditiois, venæ &c. 8. Personæ exemptæ aut privilegiatæ non coguntur

coguntur esse testes : utpote Clerici coram Judice
sæculari ; volentes tamen admittuntur ; & in alio-
rum defectu etiam coguntur ; sed coram suo Ju-
dice Ecclesiastico tantum ; aut eo consentiente,
coram sæculari, juxta communem doctrinam &
praxim. Hæc compendio congesta latius vide
apud cit.

Dictis casibus, & quoties Judex non legitime
interrogat, licitum est testimonium recusare, sub-
terfugere : aut si omnino respondendum sit, veri-
tatem dissimulare, aut aliqua licita amphibologia,
vel reservatione mentali eludere, circa quod no-
tanda est generalis regula communiter tradita in
materia de juramentis & perjuriis. Quotiescun-
que quis non tenetur respondere interroganti, &
ex rationabili causa non expedit veritatem prodi,
nec comode possit, licite potest dissimulare veri-
tatem amphibologiã vel reservatione mentali,
dummodo responsionis sensus correspondeat cum
intentione interrogantis, quàm habere debet : v.
g. consiliarius interrogatus de actis in Concilio :
Confessarius de peccatis auditis &c. licite respon-
det, nescio, intelligendo : sic, ut tibi possim di-
cere, vel notitia utili aut licita ad publicè dicen-
dum. Testis rogatus de facto inculpabili v. g.
homine pro fera, oeciso à venante &c. potest sim-
pliciter negare factum esse ; intelligendo scilicet
culpabiliter, & tale factum, de quo Judex interro-
gare tantum debet. Veniens ex loco false diffama-
to de peste, licite negat, imò jurat, se venire
ex illo loco ; intelligendo ut peste infecto, de quali

§ 32 *Tract. V. in VIII. Præcept. Decalogi Cap. II.*
solum interrogatur, vel interrogari debet.
(ita in similibus.)

ASSERTIO IV.

§ 4 **D**etractio etiam pura verum, sed occulta
crimen revelans, peccatum mortale est; quod
duo concurrentibus conditionibus: nimirum
1. ad sit voluntarium perfectum. 2. Materia gravis
3. Res occulta & 4. iniustitia revelandi. Hinc
conditionibus, vel una earum deficiente veniale
reddit, aut etiam à peccato omnino excusatur,
quandoque cohonestatur. Sic omnes passim
patebit declarando singula.

§. I.

Voluntarium perfectum.

§ 5 **D**etractio ut mortalis sit, omnino requiritur
voluntarium perfectum & deliberatum
directum, vel indirectum, ut nimirum quis ple-
tione utens vel directè intendat, vel saltem ad-
tat, aut advertere debeat, suam locutionem nocere,
re, vel denigrare famam proximi, juxta dicta §. 1.
§. 2. Excusat ergo à mortali, & veniale redditur
in cæteris omnibus peccatis, imperfectio actus
ob ignorantiam, aut inadvertentiam ad nocendum
proximi, vel ob vehementem passionem
præcipitantiam mentis & linguæ: nisi enim
ejusmodi causas dicatur, detractionem sæpius
excusari à mortali, totum genus humanum per-
bitur; adeò vulgare est hoc vitium, ait Laym.
3. rr. 3. p. 2. c. 3. n. 3. Etenim lingua modicum
membrum est, sed volubile, & inquietum malum

quod nullus hominum damnare potest. Quare regula P. Marchant. tom. 2. tribun. tr. 9. tit. 4. q. 4. reg. 4. *Qui ex levitate animi, garrulitate, consuetudine nimia gravia peccata proximorum effugiunt, saltem ratione periculi infamandi proximum, cui se exponunt, mortaliter ut plurimum peccant*: intelligenda est: si ipsi advertant, vel advertere debeant ejusmodi periculum infamiae proximum; quod si enim faciant ex naturali impetu pravæ consuetudinis & loquacitatis absque omni advertentia ad damnum proximi, non poterunt peccare mortaliter in ipso actu, licet bene in sua causa, scilicet ipsa mala consuetudine voluntariè contracta & retenta: juxta generalem regulam traditam in materia de peccatis ex consuetudine. Ut sunt maximè blasphemiae, perjury, & detractiōes. Sic qui frequentatis actibus detrahendi, blasphemandi, pejerandi, advertit sibi generari habitum mala consuetudinis, quia postea difficulter abstinere poterit, ab ipso puncto, quo cum tali advertentia insuper actum detractiōis exercet, peccat mortaliter, & est in pessimo statu, quamdiu eam pravam consuetudinem absque conatu emendandi, & pœnitentiâ, culpabiliter tetinet: adeò ut talis homo tamdiu versetur in continuo statu peccati mortalis omissionis emendandi, & omnes actus vitæ talis pravæ consuetudinis voluntariè & culpabiliter retentæ secuti imputentur ei in peccatum mortale. tanquam indirectè voluntarii in sua causa mala, scilicet consuetudine voluntariè retenta. At verò post pœnitentiam, & moralem adhibitum conatum

tum emendandi, actus detractionis &c. ex natura
prorsus impetu pravæ consuetudinis seu loquaci-
tis erumpentes, defectu voluntarii, peccata, in
tem mortalia esse non possunt: sic enim nullo mo-
do sunt amplius voluntarii: non in se, ut supponi-
mus, neque in sua causa, scilicet mala consuetudi-
ne contracta; quippe jam tibi merè involuntarii
remanente.

§. II.

Materia gravis.

56 **D**etractio ut mortalis sit, requiritur materia
gravis, spectata non tantum in se absolute
sed habita etiam ratione circumstantiæ: per se
quæ injustè læditur. Si levis sit materia, sive
absolute, sive habita ratione circumstantiæ peni-
næ, utique excusabitur a mortali, & veniale er-
det ex parvitate materiæ, sicut in omnibus
peccatis versantibus circa materiam divilibilem
v. g. furto, intemperantia &c. juxta communem
doctrinam in materia de peccatis.

57 Materia autem gravis detractionis censetur
nis & solus defectus vel in se, vel respectu personæ
læsa graviter probrosus: qualis ordinariè
dem est crimen mortale, at certè non solum,
ratione circumstantiæ, statûs, vel conditionis per-
sonæ, & damni secuti, sæpe etiam defectus venia-
lis; imò & naturalis, ut si prodas virum honestum,
stum, boni nominis, vel magnæ auctoritatis, vel
mendacem, bibulum, illegitimè natum, vel infirmum
Ali generis &c. inde enim ei grave nocumentum
facit

famæ & honoris, vel impedimentum alterius boni oriri potest, Communis DD. Navar. c. 18. n. 25. Lessius lib. 2. c. II. dub. 3. Molina disp. 33. fin. Laym. cit. n. 3.

Contra verò materia levis detractiōis est, omnis, & solus defectus vel in se, vel habita ratione circumstantiæ personæ parùm probrosus; quales sunt inprimis defectus naturales animæ, vel corporis, ut esse rudem, duri ingenii, gibbosum, luseum spurium, filium Clerici &c. item vitia venialia & quotidiana, ut jocosè mentitum, temulentum fuisse, luisse excessivè &c. item etiam crimen de se mortale relatū de personā vili, vel ita affecta, ut crimen commissum non multùm probrosū vel magno dedecori sibi ducat: v. g. germanum fuisse ebrium, militem habere concubinam, furatum esse, duellasse &c. ita communis citt. Ad casus ergò particulares & in praxi frequentissimos expediendos benè notanda, & semper præ oculis habenda est hæc clara & facilis.

(REGULA GENERALIS)

Quoties notabiliter fama alterius leditur, sive defectus narratus, sit mortalis, sive venialis, sive naturalis tantùm; toties peccatur mortaliter. Quoties verò leviter solùm leditur fama, peccatur venialiter, quando nihil leditur, quidquid dicitur, nihil peccatur ex hoc capite. Nam si de viro probo, vel Religioso dicas, amare puellam, rixatum esse, vel duellasse, aut quid simile; graviter lædis ejus famam, ideoque peccas graviter: si idem dicas

dicas de juvene nobili, vel milite, leviter, vel famam lædis; cum de talibus non erubescere, gloriari soleant, ideoque etiam leviter, vel peccabis in materia detractiois. Jam positis sus aliquot speciales ambiguos.

I. Dicere aliquem superbum, avarum, pigrum &c.

¶ Quia hæc, & ejusmodi vel inclinationem vel naturalem, vel etiam peccatum morale significare possunt apud audientes, judicatio est ex circumstantiis, & æstimatione audientium, plerumque enim audientes interpretari solent naturali propensione tantum ad ejusmodi & sic dicere peccatum veniale non excedet. vester V. detractio. q. 1. Lessius, Laym. cit. terdum tamen tales possunt esse circumstantiæ ut aliis grave peccatum interpretantibus, estimatio hominis tali de se prolato judicio graviter lædatur: & sic dicere, à mortali excusari contemnerit: Ut benè notat Navar. c. 18. n. 34. Lessius alii apud Laym. cit. Qua ratione sapius etiam alios defectus naturales referendo, peccata occurrunt gravia significando, utique graviter peccatis ut si dicas aliquem laborare morbo gallico, statim addas causam illius morbi fuisse naturalem v.g. ex infectione; ex loco frigido, vel cohabitatione contagiosa &c. significas eum deditum veneri illicitæ: si ergo dedecus illud grave fuisse machatum, utique peccabis graviter: si dedecus illi non sit, ut si sit miles, adolescens

famis, tunc enim famam ejus graviter non lædis, ut modò dictum.

II. Referre crimen non nominatâ personâ.

SI quis referat crimen occultum factum non nominatâ personâ, dummodò absit periculum, quòd audientes occasione illius narrationis deveniant in notitiam personæ criminosæ, ordinariè non est peccatum, saltem grave; quin etiam ex justa causa cohonestari potest, juxta dicenda §. 4. At verò si persona occulti criminis, etsi non nominata, ita tamen describatur, ut facilè cognosci possit, vel aliquando agnoscenda sit: ut qui dicit primam suam filiam confessionis adulterium confessam esse &c. vel saltem in talis personæ familiam, ordinem, Monasterium, gravis infamia redundet: ut qui dicit; Religiosum talis Monasterii, vel Ordinis, hominem talis familiæ, tale vel tale crimen commississe &c. quantum est ex parte materiæ, mortaliter peccat, cum onere restitutionis, imò tantò gravius peccat, qui bono nomini Comunitatis detrahit, quantò majus & comunitius bonum violat: quamvis enim Congregatio vel comunitas aliqua re ipsa non maculetur ex unius hominis scelere vel perfidia, sicut nec Collegium Apostolorum ex proditiōe Judæ, maculatur tamen quoad homines simplices & imperfectos, quibus id sæpè multiplicitè scandalo esse solet; de quo pulchrè D. August. *Epist. 137. ad Clerum Hipponensem. Molina. Navar. Laym. cit. 3. n. 12.*

III. Referre crimen ab aliis auditum.

62 **Q**ui crimen alterius occultum simpliciter fert, vel narrat, se audivisse ab aliis, sine alia propria asseveratione, approbatione, vel confirmatione, aut nocendi proposito: siquidem circumstantiæ concurrant, ut credibile sit, neminem audientium crediturum esse, non peccat, nec tem graviter: quia tunc abest periculum nocendi damni inferendi. Quòd si verò à tali persona aliis circumstantiis crimen narretur, ut vi ipsius narrationis audientes moveantur ad credendum, vel saltem sinistrè suspicandum, peccabit tem graviter contra justitiam, cum onere restitutionis ob rationem oppositam. *Comunis DD. cum Soto in 4. d. 17. q. 4. a. 1. Navar. c. 18. n. 36. 50. Molina disp. 30. Lessius cit. c. 11. d. 1. Laym. cit. n. 7. & rectè monet, & Tamb. Decal. cap. 3. §. 2. n. 5.* Plerumque adesse periculum, quòd audientes aliquam fidem adhibeant cum læsione famæ proximi: aut saltem famæ ejus, aliàs antehac certa, ponitur sub dubio apud audientes, quòd ipsum gravis læsio est. Deinde tem versaliter, sive hoc sive alio casu, si crimen alterius ita referas, & eo modo, ut prudenter non sit ratio des adhibenda, advertas tamen audientes, non quod dem ex vi narrationis tuæ, sed propria animi levitate, vel temeritate credituros, aut sinistrè suspicatos esse, non peccas quidem contra justitiam, ut docent *S. Antonin. Cajet. Sylvestro. aliisq; docent Lessius. Laym. Tamb. modo cit.* quia sic non tu tua temeritate

ratione nihil movente, sed propria audientium levitas vel temeritas causa est malæ alterius famæ vel exultationis; peccas tamen contra Charitatem pro ratione materiæ gravius, vel levius, dupliciter; & respectu audientium; & infamati: quia scandalum ponis audientibus temerè credentibus, cum jactura famæ alterius.

IV. Referre uni, vel alteri tantum.

Qui occultum & infame crimen personæ aliàs bonæ famæ, sine causa manifestat, etiam uni vel alteri tantum homini prudenti & fidissimo, ulterius minimè evulgaturo, cum adhuc peccare mortaliter, docet communior & in rigore verior Sententia DD. *Sorus, Molina Lessius, Laym. sapè cit. & Lugo disp. 14. n. 51.* alii apud ipsos. Ratio est: quia reverà & rationabiliter plerique etiam hanc famæ suæ jacturam magni æstimant, & graviter sentiunt, si de gravi scelere infamantur, etiam apud unum virum prudentem & gravem.

Contra verò à mortali probabiliter excusant *Cajet. Petrus Navar. Reginaldus*, aliisque relatis *Lessius lib. 2. c. 11. dub. 11. n. 70. Tamb. cit. l. 9. c. 3. §. 2. num. 7.* Ratio in oppositum est; quòd modicum nocumentum censeatur, famam perdere apud unum tantum hominem, si nullum aliud damnum exinde timeatur, imò moraliter perinde esse, ac si crimen omninò taceatur. Excipit tamen meritò *Lessius cit.* casum, quo prudenter quis judicatur omninò rationabiliter nolle, ut fama sua apud illum unum denigretur: prout est in Religioso,

§ 40 *Tract. V. in VIII. precept. Decalogi. Cap. VII.*
gioso, Clerico, subdito, qui mallet crimen
occultum sciri à centum aliis, quàm à Prae-
Domino, vel Benefactore, à quo multum deper-
det. Eadèmq; ratione *Lugo cit.* & alii à mor-
li excusant inprimis conjuges, virum & uxorem
qui inter se de occultis alterius criminibus con-
bulantur, modò absit periculum, ne alteruter
jux, uxor maximè ulteriùs evulget. Item pa-
tentes eos, qui in Confessione, etiam ad solum
um solatium, complicem revelant, aut de ma-
factis alterius occultis conqueruntur: aut ad con-
silium capiendum à viro prudenti. De quo
iterum §. sequenti.

V. Detrahere defuncto.

54 **E**Tiam defuncti occultum, & grave crimen
propalare, mortale est contra justitiam, con-
onere restitutionis. Ex communi *Molina*
28. *Laym. cit. n. 13.* Ratio est: quia defuncti
corpore, sicut animâ, ita etiam famâ manet quod
damodò vivus in hominum memoria & ex-
matione, adeoque possessionem bonæ famæ
& gloriæ retinet; quâ si illum injustè spoliés, da-
num inferre censeris; ideoque compensare ob-
gaberis. Sicut tamen tunc minus damnum im-
tur, ita etiam minus peccatum comittitur, quàm
in detractione vivorum. Unde & Historici, etiam
ipsi contra justitiam peccent, occulta hominum
crimina propalando, tamen quoad crimina publi-
ca, vel oblivione abolenda, vel uno tantum loco
cognita, evulgenda ad posteritatem, multò plus
lump

lis licet, quàm aliis hominibus. Ut notant DD.
cit. *Molina. Tann. Laym.*

§. III.

Res occulta.

Detractiō ut mortalis sit, requiritur, ut crimen
omnino occultum, & non notorium sit;
nam crimen jam notorium referre apud illos jam
scientes, vel sine dubio aliàs brevi scituros, secluso
alio maligno affectu vel effectu malo, ad summum
veniale, & actus otiosus est; & sæpè nullum pec-
catum. Quoad alios verò non scientes adhuc cri-
men aliàs notorium, diligenter notandum est du-
plex esse notorium, Juris, & facti.

Notorium juris, vel, ut ajunt, notoreitate juris
dicitur id, de quo aliquis in judicio vel condemna-
tus, vel confessus, vel sufficientibus signis, vel pro-
bationibus convictus est: unde qui de aliquo cri-
mine extra judicium notoriè infamatus est, vel con-
fessus, vel in judicio semiplenè tantum convictus,
nondum potest censerì notorius notoreitate juris,
sed facti tantum. Communis apud citandos.

Notorium facti, vel notoreitate facti dicitur id,
quod plurium hominum conspectui expositum, vel
notitià constat ita evidenti, ut nulla tergiversatione
celari possit. *Glossa in c. vestra de cohabit. Cle-
ricorum & mulier.* Idque notorium facti, aliquan-
do fit ab ipso criminoso: ut qui crimen admisit,
publicè coram multis in foro, in caupona &c. ali-
quando fit à fama orta ex aliorum relatione, præ-
sumptionibus, indicis sufficientibus &c. *hucus*

aliquando est notorium respectivè tantùm, scilicet respectu unius domûs, Collegii, Communitatis Viciniæ &c. aliquando est notorium absolute respectu omnium, eandem saltem regionem vel civitatem incolentium.

67 At quotnam numero hominibus debet cognitum esse crimen vel defectus alterius, ad hoc possit dici notorium notoreitate facti, & idcirco aliis ex eadem communitate nondum scientibus narrari, seu revelari possit? Res admodum perplexa est. Aliqui apud *Sylvestrum v. notorium* existimant sufficere, si decem personæ communitate ex communitate qualibet cognoverint; quod decem personæ faciunt plebem. *Gloss. in c. n. 10. q. 3. P. Navar. c. 25. n. 73.* & alter *Navar. lib. 2. c. 4. n. 291.* nimis strictè requirunt, ut tota communitas, vel ejus major vel potior pars crimen intellexerint; ut si communitas consistat decem, ex quibus vel septem, vel tres aut quatuor potiores crimen sciant. Sed regulam certam universalem, physicam seu arithmeticam assignare est impossibile. Placet ergo regula moralis tractata ab Abbate *in cit. c. vestra num. 16.* *Molin. disp. 31. Laym, c. 3. n. 8.* *Lugo disp. 24. Sect. 6.* Et hæc.

68 Quando res limites secreti & occulti ita divulgatur, ut attentata quantitate communitatis, quantitate hominum, & humana imbecillitate, prudenti arbitrio censeatur impossibile cohibere, quod minus ulterius diffundenda, atque in aliorum communitatum habitantium, vel vicinorum notitiam devenire

fit, tunc censebitur respectu illius communitatis vel viciniae notoria & publica; ideoque fama amissa illius, de quo agitur. Unde in prava communitate regulariter sufficit quarta pars: in magna quinta, vel sexta: in maxima etiam vigesima, trigesima, & amplius: v. g. si domus vel Monasterium constet viginti incolis, omnino sufficiet octo cognovisse, & loqui de tali crimine, ad hoc ut respectu illius loci notorium censeatur. Si centum inhabitent, sufficit quindecim vel viginti cognovisse. In oppido continente quadraginta domus, fatis erit, octo vel decem diversarum domorum incolas crimen perspectum habere. Si civitas 500. habitatores contineat, fatis erit, triginta vel quadraginta per civitatem dispersos de crimine loqui, ut notorium seu famosum censeatur, ac de eo ulterius apud adhuc ignaros loqui liceat. Ita ferè exemplificant *Molina, Laym. Lugo cit.* His ita prænотatis pono breves.

RESOLUTIONES.

1. **C**rimen notorium notoreitate juris, postquam per Judicis condemnatoriam sententiam publicatum est, omnibus aliis ejusdem ac diversorum locorum per totum mundum, sine injuria licitè vulgari potest. Comuniſſima, mei que citati omnes. *Molina. Lessius. Laym. n. 10. Lugo & alii apud ipsos.* Ratio est: quia sicut Magistratus in criminis vindictam reum corporis & fortunarum, vel vitæ, ita etiam famæ, bonis spoliandi jus habet; idque re ipsa facere decernit, quando reum publicè

sententiâ coram populo condemnat; adeò ut
 tunc amittat omninò jus ad famam & existimati-
 nem bonam respectu illius criminis apud omnes
 de quo condemnatus est: ergò tale crimen evul-
 gans non facit illi injuriam, consequenter
 peccat contra justitiam. Sed neque contra civi-
 ritatem delinquit, per se loquendo, & seculo
 malo affectu, ut contra *Sotum, Petrum Navar.*
 alios probabilius docent *Molina, Lessius, Laym.*
 quia ntitur jure suo & licentia sibi à Magistratu
 sè concessa ad evulgandum ulterius crimen, et
 tem in locis eidem Republicæ subjectis, vel in
 vicinis, vel comèrcio conjunctis (ut quidam
 restringunt.) imò etiam in locis remotissimis
 idè enim damnatur facinorosus, ut sit exemplum
 aliis, etiam remotissimis: uti cum *Lessio, Dico-*
stillo advertit *Tamb. cit. c. 3. §. 2. n. 11.* Unde
 quitur non esse peccatum loqui de causa, ob quam
 quis publicè incarceratus, vel aliâ penâ punitus est.
 At verò ante Judicis sententiam, quando crimen
 intra cancellos judicii tantùm notorium factum
 est, vel per solam rei confessionem, vel per testium
 depositionem, aliàsve probationes, non potest
 ne injuria evulgari. Ex comuni *Molina disp.*
Laym. c. 3. n. 9. Ratio est: quia tunc crimen
 judicio notorium censetur solummodò in ordine
 ad ipsum Judicem, ut reum condemnare possit
 nondum in ordine ad populum, ut de eo loquatur
 nisi primò post latam sententiam condemnatoriam.
 Quòd si tamen crimen paulò post per sententiam
 publicandum sit, tunc criminis infamiam antever-

tere non erit gravis injuria; imò omninò nulla, si justam ob causam fiat: quâ ratione CHRISTUS peccatum occultum Judæ postea brevi consumandum manifestavit dilecto discipulo Joanni. c. 13. qui intingit &c. Quemadmodum & Petro postea prædixit trinam negationem sui.

11. Etiam crimen notorium notoreitate facti, tantum in aliqua Communitate, vel vicinia manifestare aliis ejusdem Communitatis, vel vicinia adhuc ignavis, non est peccatum, saltem grave. Communissima DD. cum Scoto in 4. d. 15. q. 4. a. 1. Navar. c. 18. n. 10. Molina. Laym. cit. Lugo disp. 14. sect. 5. (contra Adrianum, Sylvestrum, & alios nonnullos, volentes talem adhuc graviter peccare contra Charitatem, detrahendo criminoso alias particulares famas, seu bonas existimationes sui apud alios homines sui criminis adhuc ignaros) sed contra. Ratio est: quia criminofus censetur tunc spoliatus & jure & possessione famæ suæ, eo ipso, quo crimen ejus aded manifestum evasit, ut moraliter reputetur impossibile, quin in aliorum cohabitantium notitiam deveniat; idque non tantum, quando crimen notorium factum est evidentiâ facti ab ipso criminoso, quippè qui eo ipso, quo crimen publicè commisit, censetur cessisse juri & possessioni famæ suæ; sed etiam, si crimen factum est notorium. ex publica præsumptione, suspicione, infamiâ, seu relatione aliorum. V. g. Sacerdotem alere personam suspectam, aded ut possit quis aut ipsum factum publicum, aut illam defacto publicam præsumptionem vel infamiam

miam (absque majori tamen propria asser-
 ne, vel confirmatione) aliis ejusdem loci, vel
 niæ referre, absque peccato saltem graviori.
 mum enim imputare debet sibi ipsi; alterum
 putet suo infortunio. Confirmat. Lugo cit. a.
 dicens: quia expedit ad bonum publicum,
 unusquisque ab aliis cognoscatur, qualis pub-
 est, ne alii in ejus convictu, commercio, vel
 actionibus humanis decipiantur. Confirmat
 sius cit. c. II. dub. II. num. 75. ex consuetudine
 totius Orbis, nunquam enim homines putant
 injuriam facere, si publica crimina aliis referant
 vel litteris perscribant, historiis commendata
 gant, & referant &c. Quæ rationes sanè præ-
 bant, crimen ita notorium aliis referendo, non
 lum non peccare contra justitiam, sed neque
 tra Charitatem, saltem graviter, per se loquendo
 ut cum aliis notat Tamb. cit. n. 12. Cæterum
 omnes in confesso est, si fiat ex gravi odio,
 dictâ, vel novo damno illius proximi, esse mortale
 nullus dubitat: si fiat ex merâ loquacitate, ve-
 le: nullum autem peccatum erit, si fiat ex
 bono, vel ad alium finem bonum. Denique
 quimur semper de crimine vero, ita notorio
 eto, etiamsi per injuriam aliorum propalatum
 (excepto semper, nisi emanasset ex sigillo
 fessionis. Crimen autem falsum, de quo ali-
 per injuriam diffamatus est, scientes aliis referen-
 tibus narrando ulterius divulgare peccatum
 contra justitiam ex genere suo mortale, secundum
 omnes. Quia innocentem infamare per se ma-

& semper injustum est, quo injuriæ peccato se maculat non tantum, qui primus crimen falsum imponendo, infamiam causavit, sed etiam, qui aliis narrando infamiam auget, & ulterius diffundit. Ratio hujus est: quia innocens injuste infamatus de crimine falso; semper retinet jus intrinsicum fundatum in sua probabiliter innocentia, ne falsum de se dicatur, vel infametur. Nocens autem in tali crimine, quantumvis initio injuste diffamatus, nullum tale jus intrinsicum retinet, ut ex se patet.

III. Crimen notorium notoreitate saltem facti in uno tantum loco, potest quidem absque peccato saltem gravi aliis referri in locis vicinis, vel commerciorum consortio ita conjunctis, ut ad illa loca cito & facile, & quasi moraliter idem rumor sit per- venturus, tunc enim moraliter rem aestimando fama hominis amissa in hoc loco, etiam in loco tam vicino & conjuncto amissa censei potest; ut habet communis DD. apud citi. At vero ejusmodi crimen notorium in uno loco tantum referre in alio loco si- ve vicino, sive ita disjuncto, ut ad illum vel ex natura rei non debebat, vel ob distantiam aut incom- municationem incolarum moraliter non poterat no- titia ejus facti pervenire, peccatum ex genere suo mortale est, etiam contra justitiam; juxta com- munem DD. Sotus lib. 5. q. 10. de just. a. 2. Moli- na disp. 31. & 32. Pet. Navar. a. n. 291. Tann. tom. 3. disp. 4. de just. q. 8. dub. 7. n. 142. Laym. n. 8. Ratio est: quia quantumvis infamatus in uno loco, in alio tamen loco, quò notitia sui criminis

vel non debet, vel non potest pervenire, adhuc possidet famam suam apud nescientes: ergo referens injuriam ei infert contra justitiam. Ut si crimen in tua tantum domo notum sit, non potes manifestare aliis ex vicinia: vel si in tua vicinia tantum notum sit, non ideo potes manifestare aliis in remotioribus partibus amplæ civitatis quia respectu tuæ domûs, vel vicinæ nondum sufficienter notorium, ut aliis nescientibus manifestari possit; vel si in tota tua civitate notum sit, non ideo potes manifestare in loco remoto, nisi tu extraordinariam occasionem habes, & sine notitia criminis eò nunquam pervenisset. Hæc sententia uti communior & tutior, ita probabilius mihi omninò placet. Nec tamen displicet dicitur Etio Cardinalis de Lugo *cit. Sect. 6. à numero 10. latè.* Quando nimirum res est notoria absolute in aliqua civitate vel loco communi, posse sine ullo peccato saltem gravi referri in aliis locis remotis, vel litteris eò scribi. Ponamus exemplum scelus Titii esse absolute notorium in hac civitate Passaviensi, & veniat ad te hospes ex loco remoto nonne potest illi res tota narrari, sicut aliis in urbe commorantibus, fortè adhuc insciis, quævis peregrinus ille rediens in suam patriam nonne am illam secum delaturus sit? cur ergo eidem in patria commoranti non poterit id ipsum per litteras scribi, vel eidem ibidem narrari, si quis ab illis sum ibi perveniret? Secus est, quando res notoria absolute, sed cum limitatione intra certam privatam Comunitatem, Collegium, Monasterium

rium, familiam, scholam, tunc omninò fatendum est peccari contra justitiam alibi referendo: nam quæ ita limitatè notoria, in uno v. g. Monasterio circa crimen alicujus Religiosi, non sunt ita publica vel notoria, ut possint referri cuilibet sæculari hospitiū vel visitationis gratiā ad illud Monasterium venienti, sicut quæ absolutè notoria vel publica sunt in aliqua tota Communitate, civitate &c. ut dictum est. Quare consentiunt ferè omnes, injuriam mortalem inferre eum, qui crimen alicujus aliis extra talem locum degentibus manifestat: non enim crimen notorium est absolutè, sed respectivè & limitatè ad hunc locum, ideòque criminofus retinet jus ad famam suam extra talem locum. Adde, tunc injuriam inferri non tam privatæ personæ criminofæ, quàm ipsi Communitati, Collegio, Monasterio, familiæ &c. cum enim Collegium vel Monasterium moraliter reputetur ut una persona politica, ideo malum unius inhabitantis redundat in malum & infamiam alterius, qualis conjunctio non est in Communitate publica, civitate, vicinia tota. Quare à mortali excusari non possunt neque jam illi tabellarii & feritarii, qui crimen religiosi, v. g. etsi in hoc Conventu notorium, aut etiam ad emendationem vel vindictam publicatum, attamen intra terminos hujus Conventus sepeliendum, ad alios Conventus sine ulla causâ per modum novellarum perscribunt, vel referunt, imò quandoque exaggerant, &c. &c.

IV. Infamato de aliquo crimine notorio notorei-72

M m 3

tate

550 *Tract. V. in VIII. præcept. Decalog. Cap. II.*
vare juris, vel facti, postquam per penitentiam
re emendationem famam suam recuperavit, in
riam mortalem infert cum obligatione restitu-
nis, qui cum de præterito & oblito crimine
& sine causa infamat: ut contra Lessium
communis DD. Toletus lib. 5. cap. 65. Molin.
disput. 33. Laym. Lugo cit. apud ipsos. Quod
est: Quia sicut malis moribus infamia con-
hitur, ita contrariis moribus infamia aboletur,
bona fama recuperatur; ergò eâ semel recuperatâ
apud homines prioris sceleris oblitos, infamia
spoliatur recensendo prius ejus crimen. Com-
mat optimè Lugo n. 85. Quia res illa per obli-
nem reducta est ad eum statum, quem habebat
tequam esset publica; ergò sicut tunc publica
non potuit, ita nec postea poterit: nam antea
notoriam fuisse facit quidem, quòd tunc fuerit pu-
lica; non tamen facit, ut nunc publica sit. Lugo.
Cæterum à mortali minimè excusantur
sed vana detrahentium effugia, vel præteritum
sunt, quando quis aliquè suâ detractioe infama-
tum in uno, in alio factò laudat, aut post narratum
crimen mox addit poenitentiam ab eo actam. Mo-
tò minùs infamatum jure vel factò de uno tantò
vel altero etiam graviore crimine, absque impo-
mortali poteris infamare de alio occulto etiam
nori scelere, sive ejusdem sive diversæ speciei
dummodò de se sit materia sufficiens detractio
mortalis; ut si furem condemnatum ob certa
ta publicata, prodas etiam alia quædam furatum
aut etiam adulterum fuisse: si adulterum infamatum

sed co
&c. t
Nava
n. 11.
infam
hom
nis, v
jurios
aliud
notori
am ser
nem it
dat inf
eo dic
infame
rium u
novola
tum fa
veniali
person
apud
D
absque
vis pra
sa aut
alterius
cuntur
dient
Comm

sed correctum, notoriè prodas denuò relapsum esse &c. ut contra *Pañud. Sylv.* alios rectè docent *Pet. Navar. lib. 2. c. 4. n. 226. Less. cit. dub. 14. Laym. n. 11. Tanner. n. 141.* Ratio est: quia quantumvis infamis de uno hoc crimine, adhuc tamen apud homines famam possidet respectu alterius criminis, vel relapsus omninò occulti: ergo eâ famâ injuriosè spoliatur. Secus dicendum esset, si crimen aliud esset valdè affine vel annexum cum altero notorio, ut si infamatum de adulterio prodas, etiam semel fornicatum esse: aut si contingat hominem ita esse prostitutæ famæ, ut parum ipsi accedat infamiæ, si aliud crimen etiam disparatum de eo dicatur: ut si de variis & repetitis criminibus infamem præsertim ejusdem speciei v. g. notorium usurarium, concubinarium, meretricem de novo lapsu insimules, sic, ut ei leve valdè detrimentum famæ accedat, tunc enim non peccabis, nisi venialiter ob parvitatem materiæ & nocuenti personæ, ut benè docent *Navar. Azor. Lessius*, aliè apud *Laym.*

§. IV.

Injustitia revelandi.

Detractio ut mortalis sit, requiritur denique; maximè injustitia revelandi, ut nimirum fiat absque ulla justa causâ necessitatis, vel utilitatis gravis præponderantis damno infamiæ alterius. Causâ autem Justæ revelandi verum crimen occultum alterius multifariæ, commodè ad 4. capita reducuntur. 1. *Bonum ipsius referentis.* 2. *bonum audientium.* 3. *bonum ipsius delinquentis.* 4. *bonum Communitatis, vel Reipublice.*

M n 4

I. Bo.

I. Bonum ipsius referentis.

74 **P**rima causa licitè revelandi crimen occultum alterius, vel defectum est bonum revelandi vel personæ valde conjunctæ. Sic

75 I. Licitum est peccatum proximi, vel injuria in se admissam aperire viro prudenti, amico, Confessario, consilii vel auxilii, imò etiam in sua afflictione solatii & levaminis capiendi gratiâ. Communis DD. apud cit. omnes. *Ratio est:* quia valdè difficile & maximum gravamen esset, si mea injusta afflictione non possem auxilium, vel consilium quærere, sed sine ulla quærimonia afflictio concoquere deberem: atqui nemo cum tantum proprio incommodo tenetur studere famam alterius injustè lædentis, præsertim cum vix ullus prudens talia audiens attendat ad infamationem alterius, sed potiùs ad consilium, solatium vel levamen exhibendum homini suas miseras quærere. Rectè tamen monent, & limitant Less. & Less. ut quoad possibile est, cum minimo alterius damno fiat, adeo ut si sufficiat unus ad consilium vel solamen, non manifestetur pluribus; si id suffraganter capi possit, non nominatâ personâ, non nominetur. Et Marchant. hic tract. 9. tit. 4. §. 3. addit: *Modò non mentiatur iniquitas, & sine pravo, aut cum multis mendaciis, suspitionibus & judiciis temerariis id non fiat, ut fit sæpe variè maxime à mulieribus.* Huc spectat, quod docet Joannes de la Cruce apud Tamb. cit. cap. §. 2. num. 27. etiam justam querelam excusari non mortali, dicens: si persona secretò graviter injurata,

ta, non valens se à dolore cohibere, in querimonias prorumpit publicas, non illicò de peccato mortali damnatur, si injurians infametur; durum enim videtur, sic afflictum animum cohibere, ne in querimoniam prorumpat, cùm hoc naturalissimum sit. Hæc ille; ego tamen cum *Tamb. cit.* talem potiùs excusarem ex imperfectione actûs, primis motibus, voluntario imperfecto.

II. Ad sui vel proximi innocentis, præsertim ⁷⁶ conjuncti justam defensionem, licitum est alterius infamantis, vel persequentis crimen occultum aperire, quatenus necessarium est ad minuendam ejus auctoritatem, V. G. dicendo, eum mentiri, sæpius in simili mentitum esse &c. servato semper moderamine inculpatæ tutelæ, ne plus noceas, quàm ad defensionem opus sit. *Ratio est*: quia pro nostra defensione etiam famæ, vitæ, vel fortunarum licet alteri eripere vitam, cur non etiam famam? Communis DD. cum Navar. c. 18. num. 48. Item ut officium vel beneficium tibi, tuisvè dignis assequaris, non est illicitum, saltem graviter, competitoris non dignioris notum vitium collatori aperire: imò etiam occultum, quo ad tale officium vel beneficium inhabilior redditur. *Sa V. infamare. Navar. in cap. inter verba. num. 854. Tol. lib. 5. cap. 65. & alij.*

III. Eadem ratione à fortiori in judicio, si accuseris de crimine, quod ab accusatore juridicè probari non potest; non solum potes negare crimen objectum, aut dicere accusatorem mentiri, & calumniari (qui enim accusat de crimine, quod

M m 5

pro-

probare non potest, calumniator est, & suo se
 mentitur) verum etiam potes eidem accusatori
 similiter testi falso) ad eorum fidem superandam
 verum occultum crimen objicere & revelare,
 alia viâ te tueri non possis: quilibet enim jus habet
 se defendendi, præsertim eodem genere armorum
 quibus impetitur, & impugnatur: attamen hoc
 per cum moderamine inculpatae tutelæ; si
 aliâ viâ te tueri possis, aut saltem minus crimine
 vel unum tantum objiciendo satis tibi consulere
 utique manifestando majus flagitium, vel plura
 crimina, peccares contra justitiam, eadem ratio
 ne, quâ ille, qui in tuenda vita sua moderamine
 inculpatae tutelæ excederet; juxta dicta suo loco

78 IV. Insuper ad evadendam mortem, vel græ
 tormenta v. g. ob crimen occultum alterius
 falso impositum; & multò magis si ad crimen
 terius occultum, tibi cognitum, manifestandum
 metu mortis vel torturæ adigaris, licitè man
 stas crimen occultum alterius verum, quod esse
 sigillum Confessionis sacramentalis novisti. Com
 munis DD. Navar c. 18. n. 54. Molina *tract.*
disp. 37. Lugo *disp.* 14. *sect.* 7. *num.* 95. Minus
 autem eo calu (etiam multò minus in præceptis
 tibus) licet crimen falsum imponere proximo
 centi, ut contra *Sylvestrum*, *Petrum Navar.*
Lessium, docet item communis DD. & bene
 bat Lugo cit. a *num.* 98. Etenim ab Innocentio
 XI. damnatae sunt hæc duæ propositiones 43. *Quæ*
ni non nisi veritate sit detrahentis auctoritate
magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia. Ratio autem utriusque est: quia innocens habet jus strictum & universale ad suam veram famam veris virtutibus & innocentiae debitam, ut a nullo ullo unquam casu licite laedi possit; nisi id necessarium esset ad tuendam alterius vitam (alia ratio de bonis fortunae alibi patuit) At verò revera nocens non habet ita strictum & universale jus ad suam famam; quippe non fundatam in vera bonitate & innocentia, sed falsa & aestimata tantum, ut non possit ejus verum occultum crimen aliquando ob justam & urgentem causam publicari (in proposito autem revera est causa urgentissima) sed solum habet, ut sine justa causa non possit suam famam apud homines adhuc ignaros possessam spoliari. Ut latè & doctè prosequitur Lugo *ibid.*

II. Bonum audientium.

79
Licitum, & saepe meritorium est, proximi peccata vel defectus etiam occultos referre, ad audientium vel instructionem, ut a malis avertantur, simili lapsu, vel occasione caveant, vel ad cautelam, ne hypocrisi, pravis moribus, vel societate malorum seducantur, vel decipiantur, vel ad informationem ad propulsandum aliquod malum aliis per impios inferendum: patet exemplis Christi, & Sanctorum in Sacra Scriptura Luc. 12. *Attendite à fermento Pharisaeorum.* Matth. 5. *Nisi abundaverit justitia vestra plus, quam scribarum*

556 *Tract. V. in VIII. precept. Decalogi, Cap. II.*
rum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum
lorum. Item Math. 23. & alibi latè eorum vitia
depingit ad audientium cautelam & instructionem.
Et Apostolus I. *ad Timoth. 1.* aperit vitia Hym-
næi, & Alexandri, quos dicit se tradidisse sanctorum
ut discant alii &c. Ratio est: quia salus & utilitas
num, præsertim spirituale innocentis, ordinis
Charitatis præferendum est famæ nocentis, quæ
damnum aliorum injustè famam possidere cau-
etur, cum verè famæ fundamentum non habeat
virtutem. Simili ratione, quem novi esse fures
possum manifestare iis, quibuscumque habitat. Quem
novi imperitum Medicum, Advocatum, Cæ-
fessarium, artificem &c. possum ad cautelam ma-
nifestare iis, quibus damnum inferri ex eorum im-
peritia potest. Quem novi esse homicidam
furem occultum, possum indicare Judici, ut in-
centem eo crimine accusatum liberem. Si quem
novi habere occultum impedimentum dirime-
possum indicare Parocho, ne matrimonium
invalidè vel sacrilegè celebretur, & ita in simi-
bus. Imò in hujusmodi casibus aliquando etiam
manifestare debes ex charitate; nimirum quando
innocenti majus malum proveniret, quàm nocenti
ex manifestatione sui occulti criminis. De hoc
modò semper absit pravus finis vel affectus: ne
ex publicatione alterius peccati gravius malum
non timeatur, quàm bonum speretur, ut legem
evenire solet.

III. 24

III. Bonum ipsius delinquentis.

NAm præter præceptum correctionis fraternæ, quo quis tenetur peccatum non emendatum proximi, si secreta correctio vel adhibita nihil profuit, vel adhibenda nihil pro futura speretur, denuntiare Superiori ad correctionem, juxta communem doctrinam in materia de Charitate, etiam licitum est per se loquendo, ex compassione amicabili, vera tamen & charitativa, etiam aliis pandere defectus occultos alicujus, eo fine, ut audientes pro eo orent, vel aliàs ad ejus correctionem collaborent: juvat etiam quandoque ejusmodi denuntiationem criminoso comminari: aut in præsentia criminosi coram aliis amicis fidelibus & charitativis ejus crimen referre, ut communi omnium adhortatione saltem rubore confusus ad emendationem compellatur: ubi magna discretione opus est. Ratio eadem à fortiori est: quia multò magis salus & bonum spirituale ipsius delinquentis præferendum est ejus famæ, quando sine hujus aliqua læsione procurari commodè non potest, ut hic supponimus ex communi cum Marchant. *ut. reg. 2.* Dixi tamen dummodò semper fiat ex vera & charitativa compassione, sapissimè enim res aliter se habet. Lege, quæso, D. Bernardum *sermone 24. in Cantica.* præclarissimè depingentem eos, qui sub titulo compassionis fratribus detrahunt, & inter plurima sic ait: *Alii quodam simulata verecundia fuco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur.* Vide-
as al-

as alta premiti suspiria, sicque quadam cum gra-
tate & tarditate, vultu mesto, demissis superciliis
& voce plangenti egredi maledictionem, & quod
tantò plausibiliorem, quantò creditur ab his
audiunt, corde invito magis & condolentis afflicti
quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehe-
ser pro eo, quod diligo eum satis, & nunquam
tui de hac re corrigere eum. Et alius: miser
dem, ait, benè compertum fuerat de illo istud
per me nunquam innotuisset: at quoniam per
rum patefacta est res, veritatem negare non potest
dolens dico, revera ita est. Et addit: gra-
damnum &c. Hæc ille.

*IV. Bonum commune Reipublica vel
Communitatis.*

81 **R**egula universalis hæc sit. Quilibet licet
test, & plerumque ex Charitate tenetur
rire etiam occultum crimen vel defectum alterius
quoties ita necesse est ad impediendum
damnum vel ipsius Communitatis, vel privatae
juscunquæ personæ innocentis; cum quilibet
ne Charitatis teneatur magis avertere
damnum Communitatis vel personæ innocentis
quàm personæ nocentis. Communissima
cum Navar. c. 18. n. 31. Molina *disp.* 24. *Le-*
c. lit. c. 11. dub. 9. Laym. c. 3. n. 5. Exemplum
si quis moliatur crimen perniciosum Reipublica
hæresin, homicidia, furtiva, prodicionem &c.
aliter impedire non potest, tenetur aperire iis, quorum
rum interest. Si quis assumendus sit ad statum
que

quem indignus, & Reipublicæ, vel privatis personis perniciosus futurus, v. g. homo improbus, & ineptus ad officium, beneficium, vel Parochiam promovendus cum subditorum damno temporali vel spirituali: Medicus imperitus ad corporis curationem accersendus: Persona in matrimonium assumenda, unde mali exitus timeantur &c. potest & debet conscius vitium personæ, quo inhabilis fit, aperire, si aliter revocare non possit. Quo etiam spectat, ut jam indicatum, si innocens suspicionem falsi criminis de vita & fama periclitetur, tuque conscius eum liberare possis, indicando verum auctorem criminis, teneris ex Charitate indicare, prius tamen monendo alterum, ut sibi consulat, ob eandem rationem. Mol. Layas. loco cit. Item si bos, domus, legatum, eleemosyna conferenda sint pauperi, qui tamen pauper non est, potest ejus occulta simulatio detegi, ut alteri vero pauperi obveniat. Quod si tamen dos conferenda esset puellæ virgini, quæ occultè vitiata est, conscius non potest aperire ejus vitium, neque opus est; quia in foro & politia externa pro virgine habetur & insignibus virginum v. g. ferto gestando gaudet. Ut benè resolvit Laym. cit. n. 5.

SECTIO IV.

DE

Restitutione fama læsa alterius.

SUMMARIUM.

- 82. Injusta læsio fama inducit obligationem justitia, tam
- 84. I. Personalem, respectu ledentis, & læsi. qua ledens tantum, non ejus hæres, soli infamato obligatur, quàm
- 85. II.